

fjordovi, fondovi, filmovi

EUROFILM.com

Pišu i govore:

Juraj Kukoč,
Sandra Antolić,
Krešimir Košutić,
Nataša Govedić
stranice 21-29

zarez

Tina Ellerkamp,

Jörg Heitmann

ISSN 1331-7970

dvotjednik za kulturna i društvena zbivanja • zagreb, 9. studenoga 2000, godište II, broj 41 • cijena 10,00 kn; za BiH 2,5 km; za Sloveniju 320 sit

Live in Belgrade

Katarina Luketić

stranice 14-15

Politika na ulicama

Pišu:
Boris Beck, Vesna Kesić
stranice 6-7

Sajmovi Frankfurtske Tantalove muke

Píše:
Dušanka Profeta
stranice 8-10

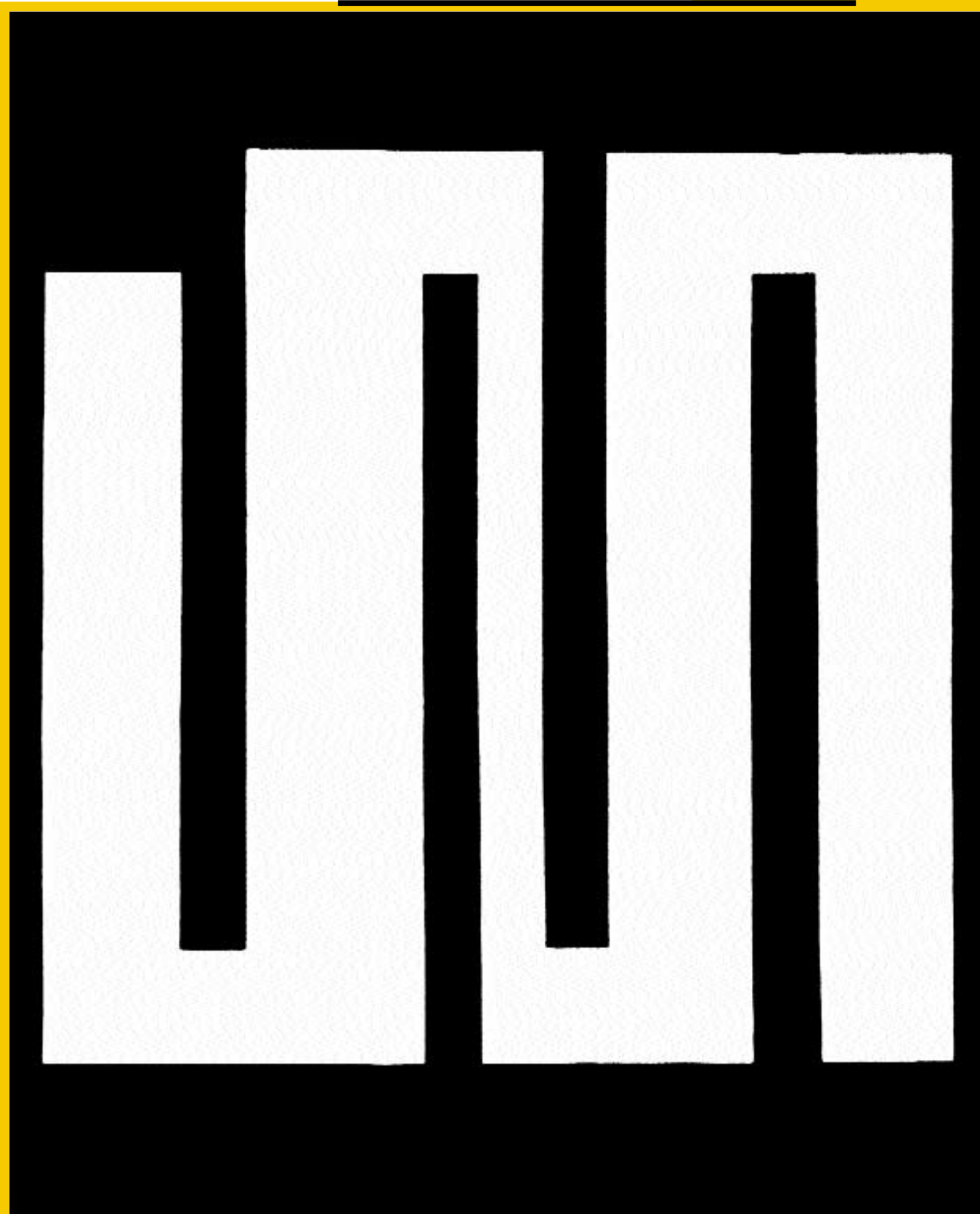
Haag nas veže i razdvaja

Govore:
Zlatko Kramarić,
Goran Svilanović
stranice 12-13

Kako, za koga, što: Studentski centar

Priredili: Dejan Kršić i
Katarina Peović

stranice 33-36

LIKOVNOST

Miško Šuvaković, Ješa Denegri, Evelina Turković, Branka Slijepčević, Tomislav Medak

zarež

gdje je što

U žarištu

- Prešućivanje drugoga *Andrea Zlatar* 3
- Strah od globalizacije *Nada Švob -Đokić* 4
- Djeluj globalno, plaćaj lokalno *Mirko Petrić* 5
- Kako kupiti bez suvišnih zašto? *Pavle Kalinić* 5
- Trgovi & ulice, velikani & feministice *Vesna Kesić* 6
- Vrla nova regulacija *Boris Beck* 7
- Dossier FAK *Sabina Pstrocki* 11
- Razgovor Zlatka Kramarića i Gorana Svilanovića *Omer Karabeg* 12-13
- Redovnice nastupaju *Daša Drndić* 17
- Razgovor s Milanom Ristovićem *Andrea Feldman* 16-17

Sajmovi i vašari

- Frankfurtske Tantalove muke *Duška Profeta* 8-10
- Live in Belgrade *Katarina Luketić* 14-15

Likovnost, teorija i mediji

- Razgovor s Miškom Šuvakovićem *Tomislav Medak* 18-19
- Dokidanje hijerarhija *Mirko Petrić* 20
- Mjesto na kojem nisam bio *Branka Slijepčević* 37
- Razgovor s Ješom Denegrijem *Evelina Turković* 38-39

Eseji i književnost

- Jahač na granici svjetova *Antonija Zaradija Kiš* 30
- Martinje na švedski način *Sonja Benet* 30
- Poezija *Nataša Govedić* 31

Glazba

- Obavijest ili poruka *Trpimir Matasović* 32

TEMA BROJA: EUROFILM.COM

Priredila: *Sandra Antolić*

Suradivali: *Tomislav Brlek* i *Nataša Govedić*

- Razgovor s Tinom Ellerkamp i Jorgom Heitmanom *Juraj Kukoč* 22
- Fjordovi, fondovi, filmovi - fiskalno *Sandra Antolić* 23
- Dogma 95 - emocionalni potres *Juraj Kukoč* 25

Na naslovnici: *Julije Knifer, Meandar, 1960.*

Dvojezični kalendar (Hrv/Eng) s edukativnim, kulturološkim i povijesnim sadržajem, te lunarnim oznakama, tiskan na 14 listova A4 u boji, možete naručiti putem narudžbenice:

zarež

NARUDŽBENICA

Ovime neopozivo naručujem _____ komada kalendara

"*Starohrvatski sakralni spomenici*"

Pravne osobe: 20 kn + PDV + poštarina (cca. 6 kn za Hrvatsku)
Fizičke osobe: 25 kn + poštarina

Narudžbenicu možete poslati na adresu:

Naklada ZORO, Iblerov trg 9, 10 000 Zagreb, Croatia

Tel./Fax: 01 / 46 15 655, 46 15 071
E-mail: zoro@zg.tel.hr

BASTARD BIBLIOTEKA

Slavoj ŽIŽEK

BASTARDS TO SENDEN

BEKRAH BEKRECH

BEKRAH BEKRECH

BEKRAH BE

Početak ove kolumne mogu mirno prepisati iz teksta koji sam pred dva tjedna pisala za Radio Slobodnu Europu, kratak jednodnevni dnevnik uobličen po medijskoj mjeri novinarskog autobiografizma. Subota 21. listopada identična je, naime, suboti 4. studenog 2000.

Gotovo nevjerovatno: već dvije subote provodim listajući dnevne novine, u potrazi za događajima. Pa nije moguće da se ništa ne događa, da nema ničega na vijestima, u novinama, što bi mi podiglo adrenalin. Prosječan građanin Hrvatske postao je u devedesetima medijski ovisnik: podređuje dnevni raspored vlastitih obaveza tako da ni slučajno ne bi propustio TV-dnevnik, oko devet navečer izvlači se iz kuće pod izlikom da treba kupiti još kutiju cigareta ili prošetati psa, a zapravo trči na obližnji kiosk baciti pogled barem na naslovne stranice večernjih izdanja. Ako nema ništa uzbudljivog, neočekivanog, nikakvog prevrata, optužbe, dokaza korupcije, prijetnje ostavkom – tek tada se našem čovjeku navuku teške misli: sigurno se nešto sprema, što nas jadne čeka. Dani bez "događaja" ne smanjuju strah, pritisak na koji smo godinama navikli.

Ni s nedjeljom nije bolje. Kratkotrajna utjeha pronađena u noćnim kriminalističkim mini-serijama je iza mene. Definitivno, nedjelja 4. studenoga utapa se u nedjelji 22. listopada. Ujutro, dok kupujem dnevne novine na kiosku *Tiska*, prodavačica me s priličnom dozom samoironije obavještava kako po novom rasporedu naš kiosk (odnosno: ona!) radi i nedjeljom navečer. Do 21 h. No danas mi ništa ne može pomoći, čak ni naslovna stranica *Ferala* koja nagovještava novu prugastu modu našega jet-seta. Da li da se obrušim na *Hrvatsko slovo* ili da ne raskapam po starim kostima? Na njihovoj naslovnoj stranici i dalje sve ključne riječi devedesetih: *državotvorni Hrvati, žrtve s Trga žrtava, sudbonosni referendum, branitelji u Haag, velikani, naivci u vanjskoj politici*.

A što nam rade susjedi?

Pokušaj da provjerim što nam rade susjedi (oni za koje se smijemo zanimati) onemogućila mi je spoznaja da se nova i ne baš sasvim lokalna televizija (piše li se to *Nov@?*) uselila točno na frekvenciju na kojoj smo dosad gledali program Slovenije 1. Zaboravila sam pitati kolegice koje su bile na Beogradskom sajmu knjiga, predstavljajući *Zarez* u grupi od dvadesetak hrvatskih nezavisnih nakladnika, jesu li Slovenci redoviti gosti toga sajma. Nevjerovatno je da u Zagrebu ne postoji knjižara u kojoj bi se mogle kupiti slovenske, bosanske ili srpske knjige, a istovremeno se mogu kupiti CD-ovi ili videokasete. Sportska natjecanja, koncerti, susreti političara, to može. Možda to s knjigama iz *ex-yu* zemalja i nije tako neobično, kad u Zagrebu ne možete nabaviti ni ono što je tiskano u Rijeci, Splitu ili Osijeku. Tehnički problemi s distribucijom i nedostatak platnoga prometa jedna su stvar, a potreba da se potiskivanjem i

prešućivanjem susjeda što jasnije izdvojimo iz tzv. balkanskog okruženja, nešto drugo. Čak nas i Slovenci još uvijek više podsjećaju na "ne tako davnu i ne baš ugodnu prošlost", nego što bismo poželjeli gledajući kako njihov život i njihova kultura izgledaju iznutra. U Sloveniji, u koju prvo izvozimo, a onda kupujemo "Cedevitu" i "Vegetu", postoje, na primjer, izložbe, koncerti, knjižare. Velik dio svjetskih umjetničkih turneja kao svoju posljednju točku na jugoistoku Europe ima upravo Ljubljanu. Ali Ljubljana je od Zagreba prosječnom potrošaču kulture danas udaljenija nego što su to Beč ili Milano. Hrvatska mi ponekad izgleda kao usamljeni otok u velikom oceanu koji

KULTURNA POLITIKA

Strah od globalizacije

Nijedan sustav kulturnih vrijednosti nije neupitan i zadan pripadnošću etniji, naciji, ili državi

Nada Švob-Đokić

Globalizacija postaje magična riječ naše svakodnevce. Razvojni procesi zasnovani su na internacionalizaciji svih ljudskih aktivnosti. “Svijet tokova” zamijenio je “svijet mjesta” (M. Castells). Ubrzano cirkuliraju kapital, robe, ljudi, informacije, ideje. Politički i kulturni identiteti odvajaju se od teritorija (A. Appadurai). Čovječanstvo se od “proizvodnje stvari u prostoru” pomiče prema “proizvodnji prostora” (H. Lefebvre). Nastaje novi, globalni kontekst ljudskog postojanja i stvaralaštva u kojem određujemo svoju osobnost, kulturni identitet i život.

Globalizacija zahvaća sve civilizacije, kulture i društva. Iako zasnovana na ekonomskom liberalizmu, funkcioniranju tržišta i standardizaciji, ona je nadasve raznovrstan i kompleksan proces. Raznovrtnost i kompleksnost proistječu iz uključivanja različitih civilizacija, kultura i osoba u globalna kretanja. Sve se jasnije razlikuju tipovi *ekonomske globalizacije* koja podržava standardizaciju proizvodnje i razmjene i *kulturne globalizacije* koja podržava diversifikaciju i redefiniranje kulturnih identiteta.

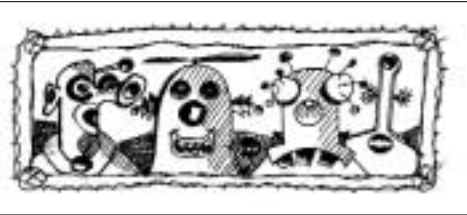
Kulturna se globalizacija očituje u osobnim percepcijama suvremenog svijeta kao diversificirane, ali funkcionalno (komunikacijski i sustavom vrijednosti) povezane cjeline. Ljudi u stvaranju i mijenjanju te uvjetne cjeline sudjeluju bez obzira na vlastiti društveni položaj. Njihovo je sudjelovanje u mnogim društvima sve transparentnije, a neki takvo povećano sudjelovanje i transparentnost zovu demokracijom.

Dehijerahizacija kultura

Kulturna globalizacija potiče i ističe dva procesa: *kulturnu diversifikaciju* i *kulturnu re-identifikaciju*. Kulturna diversifikacija otvara prostor za emancipaciju svih kultura i utječe na dehijerarhizaciju kultura. Doveden je u pitanje integrativni koncept nacionalnih kultura i uvodi se poštivanje kulturnih prava (pravo na korištenje manjinskih jezika, pravo na izbor vlastite kulturne pripadnosti, pravo na izbor religije, itd.) kao ljudskih prava. I pojedinci i društva mogu prihvaćati različite kulturne vrijednosti temeljem vlastita izbora. Stoga npr. u okvirima pripadnosti zapodnoeuropskom kulturnom krugu možemo slušati afričku glazbu, jesti kinesku hranu ili nositi indijski sari, a da se nitko radi toga posebno ne uzrujava. No svaki takav izbor, bio trajan ili privremen, utječe na redefiniranje našeg kulturnog identiteta. Kulturna (re)identifikacija potpuno je otvoren proces u svim društvima i civilizacijama, u razvijenim i nerazvijenim zemljama.

Procesi kulturne identifikacije nadasve su kompleksni jer više nijedan sustav kulturnih vrijednosti nije neupitan i zadan pripadnošću etniji, naciji, ili državi. U taj je proces uključeno sve: rasa, etnicitet, nacionalnost, jezik, kulturna tradicija, kulturna potrošnja, kulturne industrije, obrazovanje, politički pogledi i još mnogo toga. Stoga kulturna identifikacija znade biti kaotična. Ona ne mora biti izravno povezana s drugim društvenim procesima. U većini suvremenih društava procesi kulturne identifikacije prepušteni su neočekivanim obratima u odnosu snaga između države i društva, osobnim izborima i in-

spiracijama ili slučajnostima vanjskih i unutarnjih utjecaja. Ne bi se ipak moglo reći da društvena reakcija na te kaotične

processe potpuno izostaje. Oni se nekako nastoje osmisliti preko formuliranja i eventualno provo

**U ponedjeljak
13. studenog 2000.
u 12 sati u prostorijama
KIC-a, Preradovićeva 5,
bit će predstavljena**

knjiga Cirila Ribičića *Geneza jedne zablude*

u izdanju Naklade Jesenski i Turk iz Zagreba, Sejtarije iz Sarajeva te Založbe Bogataj iz Idrije. Knjigu će uz autora predstaviti Slaven Letica, Kasim Trnka i Zdravko Tomac, a pozdravnu riječ održat će predsjednik Republike Hrvatske Stjepan Mesić.

komentar

Djeluj globalno, plaćaj lokalno

Dizajnerske poslove ove vrste Pliva i druge hrvatske tvrtke možda će početi bolje plaćati kad u njima ritam ovakvih odluka počnu diktirati neki strani partneri s dovoljnim brojem dionica

Mirko Petrić

U *Jutarnjem listu* od 28. listopada tekuće godine objavljen je Ntječaj za idejno rješenje dizajna Plivine korporativne Internet stranice. Od osoba koje će se javiti na natječaj očekuje se "cjelovito dizajnersko rješenje korporativne stranice (engleski jezik) koje će pokazati život tvrtke i pružiti sve potrebne informacije". Rješenje koje "podržava Plivinu viziju i vrijednosti" mora biti "vizualno jednostavno i čisto", a naručitelj očekuje rješenje stranica "Home, About Us, Products, Investor's Page, R&D i What's New sa svim pripadajućim elementima". U tekstu natječaja nadalje se kaže da će tri najbolja rješenja Pliva "nagraditi" iznosima od 10.000, 6.000 i 4.000 kuna, da će s pobjednikom natječaja sklopiti dodatni ugovor za izradu ostalih dizajnerskih elemenata potrebnih za kompletiranje stranice, te također da Pliva "zadržava pravo korištenja idejnih rješenja iz svih nagrađenih radova".

Strano tržište, a socijalističko nasljeđe

Prva pomisao koja vam padne na pamet kad pročitate ovako sročeni tekst natječaja jest: je li to "ona Pliva" koja se smatra najuspješnijom hrvatskom tvrtkom, koja je od 1996. godine svojim dionicama zastupljena na London Stock Exchange i koja prodaje najviše lijekova u Srednjoj i Istočnoj Europi?

Je li to tvrtka čija je vizija "postati farmaceutskom kompanijom što superiornim i inovativnim rješenjima zadovoljava potrebe potrošača na globalnom tržištu"? Je li, na koncu, doista riječ o tvrtki koja u svojim propagadnim materijalima tvrdi da ne diskriminira na "nacionalnoj, kulturalnoj, religijskoj i spolnoj" osnovi, te ponosno ističe da je njezino pravilo pri upošljavanju "pravi čovjek na pravom mjestu", jer samo "pomno odabrani, zadovoljni i motivirani uposlenici mogu na duge straze pridonijeti ukupnom boljitku kompanije"?

Znak i logotip tvrtke na oglasu ipak vas upućuju na to da je

u žarištu

memorija.com

Trgovi & ulice,
velikani & feministice

Čini se da i nova vlast nogometnu javnost shvaća mnogo ozbiljnije od one antifašističke

Vesna Kesić

Nacionalistički diskurs *gotovo je uvijek predstavljao povijest kao beskonačan niz muških junaka, navezanih jednih na druge poput niza "stvoritelja" i tako proizvodio dojam o duboko očinskom podrijetlu nacije u vremenu*. Ne, nažalost nisam ja napisala ove rečenice o rodnoj dimenziji (orođavanju) nacionalističkog diskursa. To je tekst američke antropologinje rumunjskog podrijetla Katherine Verdery, a da stvar bude paradoksalnija, ne odnosi se na neki incident postsocijalističkog rumunjskog etnonacionalizma, nego na onaj stari, Ceausescuov – komunistički nacionalizam. Pojam koji – to smo već naučili – u političkoj stvarnosti socijalističkih zemalja nije bio nikakav *contradictio in adjecto*. Analizu patrijarhalnog orođavanja "nacije" i "tradicije" Verdery izvodi na primjeru propagandnog materijala objavljenog na osam stranica londonskog *Timea* 1972. godine, koji je platio Ceausescuov režim. Ugledni rumunjski književni kritičar pod naslovom *Veliki likovi rumunjskog genija* ispisuje "samorazumijevanje" tog genija – nacionalnog duha Rumunja. Autor engleskim čitateljima pokušava objasniti razliku između njima poznatog, npr. Carlyleova viđenja "heroja", "genija", "velikih tvorca povijesti," poput Cromwella, admirala Nelsona ili Churchilla i rumunjskih velikana. Ovi potonji "zadobivaju uopćene kolektiv

u žarištu

Politika na ulicama

Vrlo nova regulacija

Donosimo zapisnik s nedavnog susreta čelnika šest vladajućih stranaka na kojemu su se usredotočili na goruće hrvatske probleme. Zapisnik je neznatno kraćen, a oprema je redakcijska

Račan: Nadam se da smo svi svjesni teškoće trenutka u kojem se nalazimo i da sve svoje snage trebamo uključiti u funkciju rješavanja najvažnijih problema u Hrvatskoj. Kako Zagreb predstavlja četvrtinu Hrvatske u po-

pulacijskom smislu, a polovinu u privrednom, smatramo da najprije treba početi od Zagreba. Milane, ajde ti predstavi naš plan i program.

Tomčić: Moram prije početka upozoriti da to što je hrvatski predsjednik iz HNS-a ne daje pravo rečenoj stranci da prisustvuje ovom sastanku s dva člana!

Čačić: Meni će uskoro zvoniti

mobitel pa će Vesna ostati sama. Zlatko, nadam se da to uvažavaš.

Tomčić: Onda dobro.

Bandić: Ja sam u poglavarstvu okupio tim koji se već četiri mjeseca ne bavi ničim drugim nego rješavanjem silnih prometnih gužvi u Zagrebu. Za sada smo ostvarili pilot-projekt nove regulacije prometa u kojem je najvažnija novina da se ubuduće vozi lijevom stranom ceste. To će, prema našim analizama, smanjiti gužve za 47,8% radnim danom, a vikendom i preko 80% - ne bude li tako, spreman sam skočiti s petlje.

</

festivali

Dosje FAK, 45 puta 8

Kritično oko iz svijeta obične publike

Sabina Pstrocki

Prvo da postavim sebi pitanje: Kako se to ja mogu, ako nisam bila prisutna sva tri dana na festivalu zvanom FAK, usuditi pisati o njemu. Fakat diletantski i neprofesionalno s moje strane, ali s obzirom da je i festival u samom začetku pa je mnogima i diletantski i neprofesionalan, ja se nekako osjećam baš u skladu sa svim tim. I imam fucking sto kuna luksuza u džepu manje, a za neupućene, samo prisustvo na cijelom festivalu koštalo bi šezdeset kuna. To je ta cifra za isposnike koji ne piju, ne puše i ne posuđuju nikome novce, nego mirno sjede na stolici sedam sati i uživaju u lijepoj književnosti. Takvima se stvarno divim i nadam se da će ostvariti literarnu karijeru ako imaju takvih ambicija jer to su stvarno i zaslužili. Radi se tu o festivalu alternativne književnosti, aktualne književnosti, akutne, A- književnosti da misterij bude još veći, kako je naglašeno na *pressici*. Sve je počelo u Osijeku još 13. i 14. svibnja i namjera je bila predstaviti A-književnost iznutra. Jedan od organizatora Kruno Lokotar entuzijastično kaže: *U Osijeku je bio apsolutni rock'n'roll, skandiranje, smijeh, aplauz, pitanja, ljudi su govorili da je to Woodstock. Kaže još da je bitna informacija to što se radilo o vikendu. I sve je to eksperiment sociometrijskog podrijetla, reći će nam nešto o društvu na razini činjenice, budući da ima pionirsku auru, htjeli smo da bude više prostora i da se okušaju u estradnoj varijanti pa je suočavanje na neki način i manipulacija s publikom.* Zamislim se nad ov

ne promjene neće biti valorizirane na dobar način. Ja nisam sklon takvim površnim i paušalnim ocjenama koje vrijede

kao i gospodin Kramarić, smatram da treba razdvojiti izjave koje služe za domaću upotrebu od onoga što se zaista dogodilo. Ja veoma visoko cenim ono što se u Hrvatskoj dogodilo u januaru ove godine i moje prve reakcije bile su izjave oduševlje-

učini taj korak i ja očekujem da će u tome dobiti podršku ljudi u Hrvatskoj i u Bosni koji žele dobro svom narodu.

Od velike žrtve do malog agresora

U Hrvatskoj i Srbiji postoje dijametralno suprotna gledanja na rat u Hrvatskoj. U Hrvatskoj je jedinstveno mišljenje da je Srbija izvršila agresiju, dok se u Srbiji akcenat stavlja na tragediju hrvatskih Srba. Kako to prevazići, gospodine Kramariću?

– Kramarić: Dok ima ovakvih ljudi kao što je gospodin Svilanović, ovakvih stranaka kao što je Građanski savez Srbije, nezavisnih medija i pojedinaca koji tako razmišljaju, onda neće biti velikih problema. Teško mi je odgovoriti na pitanje koje ste mi postavili. Ja sam bio neposredni svjedok onog što se zbivalo ovdje. Ja sam bio ratni gradonačelnik Osijeka i deset godina sam upravo u tom gradu držao jedan, tako da kažem, građanski štit, čak i onda kad je bilo najgore, kada je u gradu dnevno ginulo pet do deset ljudi i kada se dešavalo nešto što čovjek zdrave pameti nikada ne bi pomislio da se može dogoditi. Ali, isto tako bio sam i veliki kritičar svega onoga što je hrvatska strana činila u

shvate da je u njihovo ime činjeno mnogo zla. Mislim da je to jedna od etapa koju svi mi moramo da prođemo. Naravno, nije svejedno da li će se to dogoditi za šest meseci ili za šest godina, ali je najvažnije da se dogodi. Ja volim svoj narod i sve ljude u svojoj zemlji, bez obzira ko su i šta su, i zato i smatram da je potrebno da se što pre suoče sa istinom o onom šta se događalo u poslednjih desetak godina.

Kada biste vi, kao predstavnik nove vlasti, bili u posjeti u Hrvatskoj, pa vas neko zapitao da li je na Hrvatsku izvršena agresija, šta bi bio vaš odgovor?

– **Svilanović:** To je svakako nešto što je nesporno. Vojska Jugoslavije se nalazila u Hrvatskoj i Bosni, a ne obrnuto i ja razumem emocije svih u Hrvatskoj i potpuno sam spreman o tome da razgovaram. Meni nije teško da prihvatim tu činjenicu. To je bilo tako, nije bilo obrnuto i toga sam svestan.

Cijena zabluda

Predsjednik Sabora Hrvatske Zlatko Tomčić u nekoliko je mahova rekao da bi se novi predsjednik Jugoslavije Vojislav Koštunica morao izvinuti Hrvatskoj zbog agresije. Da li je to, gospodine Kramariću, jedinstven stav vladajuće šestorke?

– **Kramarić:** Šestorica se sastoje od šest stranaka, mi između sebe razgovaramo i dopuštamo individualni pristup mnogim stvarima, pa tako i ovoj. Imam osjećaj da je kolega Tomčić ovo govorio u ime svoje stranke, Hrvatske seljačke stranke. On je, međutim, predsjednik hrvatskog parlamenta, tako da njegova izjava ima težinu. Ako mene pitate, mogu da kažem da svakom političaru treba ostaviti mogućnost da izabere da li će biti Willy Brandt ili neće. Mislim da taj čin može pomoći, da do

K

stanju neizvesnosti, a kad smo i nešto planirali, ti se planovi nika-

da nisu ostvarivali. Normalan ži- političke i društvene barijere ko- je su postojale i koje će postojati, i koje, jer je naravno dug proces njihovog uklanjanja, inače posto- je. No razlike koje su postojale među nama nisu bile normalne političke i ideološke razlike kak-

rokovan sankcijama, dakle, taj spoljno politički prsten. Drugi je bio unutrašnji prsten koji je ta- kođer odvajao naše društvo od sveta, a bio je prouzrokovan po- političkom situacijom. Ta su dva prstena tako jako stezala i odva- jala naše društvo od normalne komunikacije sa okruženjem da je nastala tragična situacija da dan- as imam studente koji nikada u svom životu nisu putovali. Jedan je razlog katastrofalno socijalno i ekonomsko stanje da jednostav- no prosećan stanovnik Srbije, a to je više od 90 procenata sta- novništva, ne može sebi da doz- voli da plati avionsku kartu i da ode – na stranu nemogućnost dobivanja vize – u bilo koji ev- ropski grad. Dakle, nepostojanje ličnog iskustva sa svetom stvori- lo je jednu ksenofobičnu i istov- remeno klaustrofobičnu situaci- ju. Sada se ta situacija promenila, i mi koji smo, kako to politika voli da radi generalno, bili *bad guys* sad smo u jednom momen- tu postali in. Koliko će to trajati

nerealan. Prihvatam da što je društvo u sebi demokratičnije i uspešnije u svakom pogledu, ono će biti sposobnije da od sebe ot- kloni ona drastična rešenja, kak- vo je potpuno odcepljenje Koso- va, i mor

gu posebnu kategoriju, a to je iskustvo dece, izbeglica iz Grčke za vreme građanskog rata. Radilo se o sudbini jedanaest hiljada dece koja predstavljaju jednu grupu, također zaboravljenu, ali grupu koja predstavlja možda najtražičnije žrtve svega onoga što se dešavalo u tim kriznim momentima.

Sudbine sedmoro ljudi

Za razliku od odraslih, za koje se može reći da mogu da doprinesu političkim ili nepolitičkim angažovanjem ili neangažovanjem razvoju ili produbljavanju krize, za decu se to ne može reći jer ona su čista, možda jedina kategorija koja je čista. Međutim, na njihovim se leđima sve to lomi, ideološki sukob u samoj Grčkoj, izbegništvo u Jugoslaviji, sve im se to sručuje na glavu i oni celog života vuku posledice toga, bez ikakve krivice. Taj me fenomen privukao upravo zbog toga da pokažem u kojoj je meri instrumentalizacija dece bila nešto što je oduvek postojalo, ali i na taj se fenomen nije mnogo obraćalo pažnju. Oba ta fenomena, i kad su u pitanju Jevreji i deca, bila su s moje strane psihološki loš izbor jer sam sve to mogao da posmatram oko sebe. Prema tome nije to bila nikakva dobra kula od slonovače u koju bi se u tim strašnim vremenima u kojima smo živeli čovek mogao da skloni i da piše, da pobjegne. Ta vrsta eskapizma bila je moja greška, ali mi je pomogla da razumem neke fenomene koji se dešavaju oko nas. U tim takozvanim marginalnim fenomenima izbor od sedam ljudi koji nisu imali nikakvog udela u istoriji opet je način da se ukaže na sudbine ljudi u vremenima krize. Ti ljudi nisu nikakvi modeli, jer ja ne verujem u modele u istoriji, to su ljudi različitih sudbina, različitog porekla, različitih nacionalnosti. Ali postoji nešto zajedničko svima njima, da su oni bili nekako zagubljeni u pravom smislu reči

umetnosti. Postalo je neka vrsta teorijskog nomada koji putuje kroz diskurzivne "atmosfere"

različitih umetnosti. Uspostavilo je "diskurzivnu analizu" umetnosti na nepravovornom čitanju Foucaulta. Danas je to "ja" profesor primenjene estetike na Fakultetu muzičke umetnosti u

Beogradu i oseća se dobro u toj ulozi. Pokušava da razume one kojima govori i da od njih uči. Ponekad pokušava da analizira i to samo "ja" koje sebi pripisuje ili koje mu drugi pripisuju. To ni-

je lako.

Vi ste ovdje u zagrebačkom klubu MAMI održali predavanje o filozofu, pjesniku i prevodiocu Darku Kolibašu koji je kod nas gotovo nepoznat? Kažite nam o vašim interesima za njega!

–Kada ste me pozvali da održim predavanja u MAMI u Zagrebu, shvatio sam da moram da održim dva različita predavanja: predavanje kojim ću predstaviti svoj teorijski rad i, zatim, predavanje kojim ću odraditi nešto u vašem prostoru (gradu, kulturi, jeziku). Kada dođem u neku sredinu, želim da odreagujem na nju. Radim slično kao *land art* umetnik koji radi sa "specifičnim mestom" (*specific site*), tražim "brisanje" i "naslojene" tragove iskaza kulture u koju sam stigao, kroz koju prolazim, sa kojom se suočavam TU i SADA. To suočenje je sasvim telesno. Da, ovo je opšti stav. Posebno, ako je reč o hrvatskoj kulturi, bavio sam se njenim relativnim marginama, dugo. Proučavao sam opus Jo Kleka (ili Josipa Seissela). Delovanje umetnika EXATA, Novih tendencija i Gorgone je bilo važno za mene. Sa velikom pažnjom sam čitao spise Matka Meštrovića, Putara i Ba

–Moji odgovori na vaša pret hodna pitanja tiču se upravo logike, ekonomije i strategije zastupanja. Priča je dugačka. Ona se tiče imanentne kritike modernizma. Modernizam, na primer onog tipa koji je definisao Clement Greenberg, ukazuje se kao težnja ka idealnom umetničkom delu koje jeste tu po nekakvom izuzetnom kreativnom činu stvaranja koji sprovodi umetnik (Jackson Pollock “ja sam priroda” ili, slobodnije, prevedeno “ja stvaram kao što stvara priroda”). Kritika posebnih začaurenih legitimnih sfera ljudskog delanja započinje imanentnom kritikom modernizma. Autori oko francuskog časopisa *Tel Quel* uveli su pojam intertekstualnosti. Američki umetnici Fluxusa uveli su zamisli intermedijalnog, *mixed medie*, multimedijalnog. Umetnici i teoretičari iz engleske grupe Art&Language govorili su o indeksiranju (*indexing*) i mapiranju (*mapping*) u konstruisanju predodžbi međusobnog razgovora članova grupe. Postoji još mnoštvo ovakvih priča. Za mene su svi ovi pristupi značili kritiku humanističkog pogleda na umetnost (umetnik iz nesaznatljivih intuicija stvara delo, koje zatim kritičari i teoretičari objašnjavaju “nevinom” uživaocu). Namerao sam da lociram suprotnu priču, da pokažem da umetnost i teorija nastaju nekako paralelno, da se tu dešava interakcija, spoj u konfliktnoj i rapavoj borbi za značenje i vrednost. Drugim rečima, nije reč o teoriji “o” umetnosti ili o umetnosti “iz” teorije, već je u pitanju lociranje međudnosa zastupanja (premeštanja, razmene, preobražavanja, ogledanja, iskrivljenja, zavođenja ili opiranja) u procesu konstitucije “sveta umetnosti”. Jer, mi nikada ne vidimo ili ne čujemo “samu stvar” ili “samo umetničko delo”, već se suočavamo sa složenim, nejasnim, višeznačnim i interpolacijama otvorenim spletom dela i diskursa.

Fjordovi, fondovi, filmovi

4. revija filmova Europske unije 4ème Semaine du film de l'Union Européenne

Pripremila Sandra Antolić

Velika Britanija

Paulo Virzi,
Italija

23:30

IZLOŽBA
Gjuro II

EUro.film.com

Dogma 95 – emocionalni potres

Juraj Kukoć

U ožujku 1995. četiri su danska redatelja: Lars Von Trier, Thomas Vinterberg, Søren Kragh Jacobsen i Kristian Levring, koji sebe nazivaju “braćom,” potpisala manifest Dogma 95 kojim su opisali svoj stav prema filmskom stvaranju i u njega uključili “pravila *Zavjet čistoće*, o kojima se ne raspravlja,” koja su napisali Von Trier i Vinterberg. Tek tri godine kasnije stvorena su prva dva filma koja su slijedila stvaralačka pravila Dogme 95: *Festen (Obiteljska svečanost)* T. Vinterberga i *Idioterne (Idioti)* L. Von Triera, a slijedili su ih *Mifune* S. K. Jacobsena i *The King is Alive* K. Levringa.

Iako pravila Dogme teže tehničkom siromaštvu pri stvaranju filmova, prvotna ideja nikako nije bila stvoriti pokret koji bi pripomogao demokratizaciji filma. Pravila su rezultat estetskih stremjenja, a ne potrebe za smanjivanjem troškova stvaranja filmova. Međutim, nakon što su dogmaši odlučili zaobići pravilo br. 9 ograničivši ga na distribucijski format, jer je kamerom od 35 mm teško ručno upravljati, sjetili su se da film mogu snimiti i digitalnom videokamerom. Videokamera, uz to što je jeftinija, izgledom svoje snimke više odgovara dogmaškoj težnji k naturalizmu i neposrednosti od rafiniranog izgleda snimke na 35-ici. Zbog toga su dogmaši, isprva ništa ne sluteći, postali pionirima jeftinog filma, nove revolucije koja omogućuje svakom blesanu s videokamerom i malo para da snimi film. Dosadašnji je rezultat petnaestak filmova Dogme iz cijelog svijeta, snimljenih nakon spomenuta četiri danska, od kojih je jedini poznatiji *Julien Donkey-Boy* Harmonyja Korinea. Preteča i prototip stila Dogme Von Trierov je film *Lomeći valove (Breaking The Waves, 1995)*, koji službeno ne spada u Dogmu, jer

Stihovi bez isprike

Nataša Govedić

Rođendanska

Ne bih da mi postane svejedno
za nečuvено tirkizni prozor
na kući koja samo što se nije srušila.

Ne bih da me prestanu pozdravljati
djeca koju ne poznajem; posebno ona
malena, gusarski namjerena na otimanje
mog blaga (velikih naušnica).

Od "razumnih muškarca" ne želim
nikakva priznanja, ni članstvo
u klubu, ni Nobelovu nagradu.

Ne bih željela postati zabrinuta
čak ni kad u tramvaj uskočim
čitava, minus klompa.

Ne bih željela prestati s
ljutom pomamom
prema okusu

njegova tijela:
nježnijeg, krepkijeg
i od vodice.

Ne bih željela da ikada
skrenem pogled
od lica koje me treba.

Ne bih željela da me straše
najteži izbori.

Željela bih se usuditi.

Kao mrav koji ne poklekne
ni pod stoput prevelikim listom.

Razlog

Svi bi najradije da ih prvenstveno zavole
Kao čudovišta, pa tek onda zbog vrlina.
Navodno su nam zvjerstva i uvjerljivija
I osobnija od plemenitosti. Ali u riganju
Vatre, svi su zmajevi isti. Zajapureni.
Surovi od bijesa. Mora biti da se ipak
Ne razlikujemo po ranama:
Ni onim zadanim, ni primljenima.

Da, mislim da je samo ruka koja liječi
Neponovljiva. Voljena.

Prijateljska orijentacija

Toliko smo različiti da uvijek iznova
Moram sricati mapu njegova teritorija:
Ne razumijem prometne znakove,
Vegetacijske zone, glazbene ljestvice.

Ne shvaćam posesivnu čvrstinu
Stiska njegove ruke, ni način
Na koji me, "od milja",
Uspoređuje s virovima.

Kada mi spremi iznenađenje, teško ga
Razlikujem od invazije, jer me ne poznaje
Ni nakon milenijski stešnjenog boravka
U utrobi Odisejeve mašine.

Kako je počela zajednička nesuglasica?
Mojom dječjom odlukom
Da - usprkos svemu - povjerujem

U jedva čujan eho, kao nekakav
Jauk, potmulog i potisnutog,
Zabranjenog jezika Babilonije.

Jezika na kojem ćemo, jednom,
Davno-davno i za mnogo godina,
Oboje istodobno

Potres naučiti razlikovati od krckanja
Leda u čaši propalog revolucionara.
Pa dobro, želim li zbog gubitka iluzije?

Ne. Sada znam da sam dovoljno
J

Glazbena kronika

Obavijest ili poruka?

Sve sastavnice potencijalno vrhunske izvedbe Mise u h-molu bile su na broju. Osim jedne, a to je dirigent.

Uz izvedbu Bachove Mise u h-molu, Zagreb, KD Vatroslava Lisinskog, 31.X.2000.

Trpimir Matasović

Principi takozvano povijesno obaviještenog izvođenja rane glazbe u nas su još gotovo nepoznati, bez obzira na činjenicu da su u većem dijelu zapadnog svijeta već odavno prih-

vaćeni. Srećom, i u tom se pogledu javljaju neke vrijedne inicijative, poput prošlogodišnjeg osnutka *Hrvatskog baroknog ansambla*, koji se već u prvoj sezoni djelovanja potvrdio kao neizos-

orkestrom, ali i ovogodišnje interpretacije *Vladimira Kranjčevića* na upravo spomenutim *Varaždinskim baroknim večerima*.

Hill naravno nije Koopman, no srećom nije ni Kranjčević.

tavni čimbenik zagrebačkog glazbenog života. Pa ipak, *povijesno obaviješteno* izvođenje još se uvijek doživljuje kao nešto gotovo egzotično, dok u isto vrijeme čak i jedne *Varaždinske barokne večeri* ostaju bastionom zastarjelih pogleda na baroknu glazbu.

Mnogo se stoga očekivalo od gostovanja engleskog dirigenta *David* *Hilla* koji je

Kako što, Studentski centar

NEWSLETTER POKRETA STUDENTSKIH INICIJATIVA No.01

objavljen kao suplement ZAFEZ-a No.42, Zagreb 09/11/2000

PRIPRIJEDILI: Katarina Pecarić & Dejan Kršić

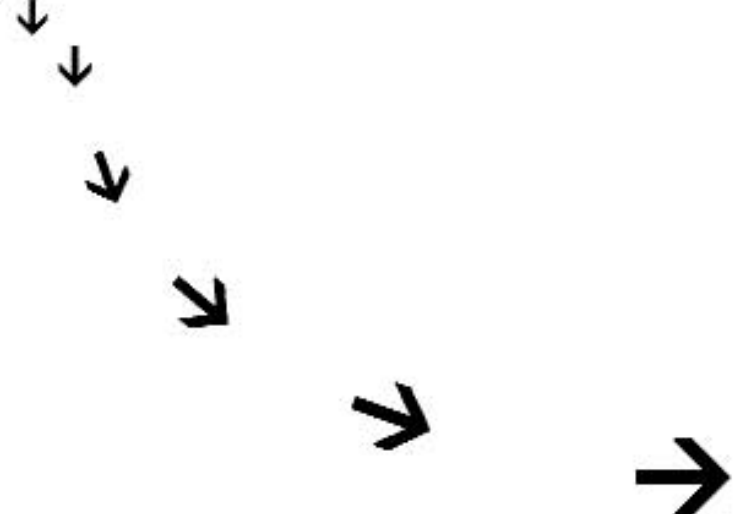
SURADIVALI: Miroslav B., Sven C., Nataša I., Oliver S., Marko V.,
 Peter M., Zlatko W.

OPREMA I IZDAVANJE: PSI

WWW://WWW.AUTONOMOUS-FACTORY.HR/PSI

Ovih dana kad se ponovo vode diskusije oko stanja u zagrebačkom SC-u, željeli bismo opet, iznova, i još jednom, pokrenuti za širu hrvatsku javnost, za kulturne djelatnike, za kulturu u cjelini, pa u krajnjoj liniji i za same studente, značajniju raspravu o smislu samog **Studentskog centra**, njegovim aktivnostima, programima i strategijama za budućnost.

Diskusiju koja je šira od "porcije i kreveta", na što se već čitavo desetljeće (a možda i više) sistematski i tendenciozno svodi pitanje **Studentskog centra**.

SUTRA!

JutarnjiLIST
365 puta bolji!